

Удружење Архитеката Србије
Union of Architects of Serbia
Репрезентативно удружење у култури Републике Србије

Број: 56/24
Датум: 29. март 2024.

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

„Сећање је саткано од емоција и страсти, оно је афективно, сакрализује успомене. Историја је наука, секуларна, критичка и рационална. Сећање стално понавља прошлост у садашњости, док је историја држи на дистанци и фиксира у времену у коме се догодила. Сећање је апсолутно, историја је релативна.“

P. Nora, *Les lieux de memoire*

У вези са недавно објављеним информацијама о могућој промени намене земљишта и уступању истог приватном инвеститору заједно са постојећим војним комплексом објеката ДСНО–*Генералштаб* у улици Кнеза Милоша у Београду, тешко оштећеног бомбардовањем током НАТО – агресије 1999. године на СР Југославију, а како је ова информација изазвала пажњу струке, полемике и забринутост дела јавности, Удружење архитеката Србије указује на следеће:

1. Комплекс објеката ДСНО–*Генералштаб* академика архитекте Николе Добровића је архитектонска и просторно урбанистичка целина несумњиве и апсолутне архитектонске вредности којом би се свако друштво са пуним правом поносило и вредност по којој је, између осталог, култура Србије уписана у културну историју света. Ово ремек-дело модерне архитектуре, завршено и усељено 1965. године, сведочи да као друштво можемо да изнедримо апсолутни квалитет и да смо до сада били кадри да то препознамо и сачувамо. Овакви објекти, комплексног архитектонског израза и наглашене оригиналности, ретки су и у другим, много развијенијим земљама. Уз то, на јединственој парцели са *Генералштабом*, налази се и *Стари генералштаб* југословенског архитекте руског порекла В. Ф. Баумгартена, такође вредно, заштићено дело архитектуре који заједно реферирају на историју и континуитет.

2. Својом аутентичношћу и непоновљивом уметничком вредношћу објекат *Генералштаба* иконично је уписан у идентитет Београда и колективну меморију локалне историје отпора оружаним агресијама који су генерације

пре нас изнеле у борби за независност и формирање државног и културног идентитета.

Време настанка *Генералштаба*, од 1955. до 1965. године јесте време највећег интензитета модернизације у СФРЈ, односно СР Србији. Наглашена индустријализација и пратећа урбанизација остављали су трагове у простору, па и таква значајна остварења као што је комплекс *Генералштаба*.

Војни комплекс објеката *Генералштаб-а* Николе Добровића свој значај за историју савремене архитектуре и културе потврдио је не само у националној академској, научној и уметничкој јавности, кроз симпозијуме, изложбе, научне монографије и зборнике, већ је своју потврду добио на најпрестижнијим местима у свету, публикован и међународно (изложба Музеја модерне уметности – МОМА (The Museum of Modern Art) у Њујорку: *Toward a Concrete Utopia: Architecture in Yugoslavia, 1948–1980*, 15. јул 2018 – 13. јануар 2019), као једно од највреднијих дела модернистичке архитектуре. Дело архитекте Николе Добровића, који се својим радом сврстао у врхунске ствараоце овога поднебља, налази се у архитектонским уџбеницима и предмет је научних дебата. О томе сведочи и изложба о читавом опусу овог архитекте одржана у Галерији Српске академије наука и уметности 2022. године (изложба *Никола Добровић – Под заставама модерних покрета*, 24. мај– 2. октобар 2022, Галерија САНУ, Београд).

Историјски континуитет мора бити заштићен ако стварамо и одржавамо окружења која омогућавају појединцу да пронађе свој идентитет и да се у њему осећа сигурно упркос свим друштвеним променама.

3. Нажалост, тренутно стање ове вредне грађевине последица је агресије НАТО војног савеза 1999. године на СР Југославију, те узимајући у обзир њену историју Генералштаба, од изузетне важности је да се у даљем промишљању његовог постојања узме у обзир и његов комеморативни значај.

Постоји читав категорија архитектонских приступа као што су *реконструкција* и *ревитализација*, којима се постојећи објекти приводе новим наменама, уз очување препознатих и законом заштићених вредности. Мишљење да комплекс Генералштаба није могуће реконструисати и ревитализовати оповргава мноштво светских примера ратом девастираних, урушених објеката и целина које данас представљају примере успешних реконструкција и односа према културном наслеђу и идентитету.

Подсећамо да је на пример и торањ на Авали, који је у потпуности срушен током НАТО агресије, комплетно рестауриран за само годину дана (2005–2006. година).

4. Комплекс *Генералштаба* аутора академика Николе Добровића, Влада Републике Србије прогласила је за споменик културе 2005. године. Одлуком о утврђивању зграда *Генералштаба* Војске Србије и Црне Горе и Министарства одбране у Београду за споменик културе „Службени гласник РС”, број 115 од 27. децембра 2005. године, утврђују се следеће мере заштите споменика културе: 1) очување аутентичног изгледа, хоризонталног и вертикалног габарита, конструктивних и обликовних елемената архитектуре, као и оригиналних материјала; 2) редовно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе. Такође се утврђују и следеће

мере заштите заштићене околине споменика културе: 1) забрана градње или постављање објекта трајног или привременог карактера који својом наменом, габаритом, волуменом и обликом могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину; 2) урбанистичко, комунално и хортикултурно уређење, одржавање и коришћење простора заштићене околине споменика културе.

5. Програмски задатак реконструкције и ревитализације *Генералштаба*, мора се решавати у оквиру озбиљних стручних студија и дискусија. Стога сматрамо да је потребно покренути јавне дебате како би се добили квалитетни, стручни и рационални предлози који могу да одговоре и допринесу очувању културних и историјских вредности једне средине. Нови програм обнове Генералштаба треба да испуњава услове за савремено коришћење и треба му приступити са пажњом и у пуном интересу свих грађана Републике Србије и органа јавне власти.

Генералштаб је историја, Генералштаб је сећање.

У Београду, 29. марта 2024. године

Удружење архитеката Србије

испред својих чланова:
Друштво архитеката Београда
Друштва архитеката Новог Сада
Друштво архитеката Ниша
Друштво архитеката Зрењанина
Друштво врањских архитеката
Друштво архитеката Ваљева